

Het is al begonnen !

Wij zijn hier of moet ik zeggen: ik ben hier om 'mijn hart op te halen.' Om mij aan te laten spreken in mijn hart, mijn diepste weten. Om mij wakker te laten kussen. Om vol-ledig mens te worden (zoals we bij kadans zeggen). Daar hebben we stilte voor, ruimte, klanken en woorden, en samenzijn. Om straks weer door die deur naar buiten te gaan en met 'dat ene dat wij weten' aanwezig te zijn in al onze dagelijkse bezigheden. En dat die vreugde, die geest, van ons af straalt. De zorgen en het verdriet en misschien ook de boosheid die we misschien ook nog met ons meedragen zijn straks niet weg. Maar het grotere perspectief dat de woorden uit de liederen, de lezingen uit Genesis en de brief van Paulus ons aanreiken kan hoop geven en lef om daarin niet op te geven. Genesis en Paulus kunnen een klankbord bieden voor de stem van ons diepere weten, geweten.

Genesis is een visioen van wat mogelijk is als wij aarde gaan bewonen vanuit besef van ons eigen geschapen zijn. Durven stilstaan om het geheel te zien waar je deel van bent, en te kunnen zeggen dat het goed is.

Paulus beschrijft ook een visioen. Een visioen van bevrijding dat hij zelf had beleefd. Een nieuwe mogelijkheid om mens te zijn die in Jezus zelf volledig aan het licht gekomen is. Een nieuwe andere wet. Paulus beschrijft hoe de oude wet krachteloos was geworden door de menselijke natuur. Het oude visioen was in de greep gekomen van de zucht naar macht en eigen belangen. Dan worden regels en wetten onderdrukkers. En degene die ze het meest trouw is werkt daaraan mee. De nieuwe wet zou hierin een ommekeer brengen. De wet van de geest hebben we ontvangen om niet opnieuw als slaven te leven in angst. Maar om als kinderen te zijn. Nieuw leven.

Als je nadenkt over het lijden van de schepping in onze tijd, van het lijden van planten en dieren, mensen en oceanen, de lucht en de aarde, dan kun je tot het inzicht komen dat alle regels die mensen kunnen bedenken en alle akkoorden tussen politici en multinationals – hoe nodig ook – niet de oorzaak van dat lijden zullen wegnemen. Ze worden vroeg of laat gekaapt door belangen en machtsstructuren. Dat is 'leven volgens je eigen wil': je verliest het geheel uit het oog en berokkent daarmee schade aan anderen en vaak ook aan jezelf.

De omslag die Paulus beschrijft doet mij denken aan een moment dat ik beleefde in de Sint Paulusabdij (!) Bij het middaggebed werd telkens een deel van psalm 119 gebeden. Deze langste psalm bezingt de trouw aan de wet. Eindeloze herhalingen over het trouw willen zijn aan de wet, dat je Gods instellingen gestand wil doen etc. tegen een van de monniken verzuchtte ik dat ik daar moeite mee had. Broeder Nico knikte en bleef even stil. En toen suggereerde hij dat de wet in de psalm kon staan voor het weten van je hart.

In mij kantelde zich iets. De vraag was of ik trouw wilde zijn aan het weten van mijn hart. Of ik het lef had om te gaan luisteren en handelen naar wat ik echt belangrijk vond. Daarmee begint de reis om te leven vanuit de geest. Leren waartoe jij er bent. Niet als een zeker weten, maar als een gevoel, een beeld, een verhaal. Het fluisteren van de geest. En daar trouw aan leren zijn.

Nu is het best moeilijk is om er achter te komen waartoe jij er bent als deel van het geheel. Er moet zoveel en er zijn zoveel prikkels van buitenaf. Het niet weten van het ene dat ons overeind houdt in de moeilijke uren, dat is waardoor we overgeleverd zijn aan wat Paulus onze natuur noemt. Het niet weten in onszelf wat ons eigen bijdrage kan zijn aan het tot zijn recht komen van alles en allen. Dat is waardoor de schepping aan zinloosheid ten prooi is.

Trouw zijn, hoopvol leven vanuit het weten van je hart maakt een verschil. Beseffen dat het er toe doet om trouw te zijn, ook al is het een klein begin. Hoe kun je dat leren, in een tijd waar vele prikkels je beheersen? Ik heb met leerlingen altijd veel films gekeken waarin iets zichtbaar kon worden.

Op een dag kwam er een leerling naar mij toe, met de mededeling dat ik de film Shawshank redemption móest zien! Ik verstond de titel niet goed, en vroeg door. Chris antwoordde: Het gaat over een gevangenis, die Shawshank heet en het gaat over dingen waar jij het ook altijd over hebt! Pas maanden later ging ik de film kijken. En was meteen overdonderd. Een man die onschuldig in de gevangenis komt en veel lijdt onder het harde leven binnen de muren. Hard door het gedrag van medegevangenen, hard door de corrupte bewakers en een directeur die het systeem misbruikt voor eigen gewin. Hard door de eenzaamheid en gebrek aan rechtvaardigheid.

Deze man, Andy Dufresne, heeft een spirit die gevoed wordt door hoop tegen beter weten in. Hij schrijft brieven naar bibliotheken en overheden om boeken te krijgen in de gevangenis. Op een dag wordt er een container vol bezorgd. Gevangenen kunnen zich nu gaan ontwikkelen, zelfs studeren. Er zit ook een grammofoon bij met platen. Andy krijgt het voor elkaar om zich op te sluiten bij de omroepinstallatie en zet een duet uit Le nozze de figaro van Mozart op. Even ervaren de gevangenen weer hun menselijkheid, hun vrijheid. Het kost hem een week isoleercel, waar hij met een smile weer uitkomt. "Ik had immers mijn muziek", zegt hij tegen Red (gespeeld door Morgan Freeman) Nee, niet de platen, maar hier, in mijn hart.

Andy krijgt van de directeur een bijbel, bij een inspectie wijst de directeur daar nog op: daarin ligt de verlossing (redemption). Bij het verrassende einde van de film blijkt dat ook echt zo te zijn, maar anders dan de directeur bedoelde. Hoop en inzet voor de verlossing, op korte termijn en lange termijn, voor zichzelf en voor anderen gaven Andy's leven in de gevangenis een doel en waardigheid. Hij straalde iets bijzonders uit, en dat werkte door in zijn medegevangenen. Hij deed wat hij kon, en zorgde dat anderen gingen doen wat zij konden.

Met heel wat groepen jongeren keek ik deze film, en telkens kwamen we op de vraag wat de overeenkomst is tussen deze gevangenis en het leven. En vaak ging het dan over een citaat in de film: "Deze muren zijn rare dingen. Eerst kun je niet met ze leven, en later kun je niet meer zonder." Zeg nou eerlijk: Wie ben je nog zonder de vaste structuren van macht, geschreven en ongeschreven regels en gewoonten die het leven van alledag vormen? Als je jezelf voegt naar die buitenkant, raak je van binnen iets kwijt. Dan sterft er iets heel wezenlijks. Dat Ene. Het tegendeel in de film heet: Hoop.

Goed leven heeft hoop nodig en een innerlijk weten. Dat hebben wij nodig voor onszelf. Dat heeft de schepping nodig voor haar verlossing. En door goed voor ons eigen weten te zorgen kunnen wij ook toekomstige generaties iets laten zien, wij kunnen hen helpen om het leven zo in te richten dat het om leven draait, om verbondenheid met het geheel van de schepping waar wij onlosmakelijk mee verbonden zijn. In onze hoop ligt onze redding. My dear brothers, zei Thomas Merton tegen monniken van verschillende religies: we are already one, only we imagine we are not. Wij verbeelden ons dat we niet verbonden zijn met het geheel. Dat is leven vanuit je eigen wil en natuur. Leven vanuit het besef van verbondenheid schept ruimte voor de geest van Liefde die bevrijdt.

Marcel Elsenaar